

УДК 347.961

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ ТА ОБГРУНТОВАНOSTІ НОТАРІАЛЬНИХ АКТИВ ЩОДО ПОСВІДЧЕННЯ БЕЗСПІРНИХ ПРАВ

Череватенко І.М., к. ю. н.,
асистент кафедри цивільного процесу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті визначаються та аналізуються процесуально-процедурні аспекти постановлення та видачі нотаріальних свідоцтв, що підтверджують безспірні права. Розкрито специфіку дії принципів законності та обгрунтованості нотаріальних актів-документів у провадженні щодо посвідчення безспірних прав. З огляду на це запропоновано підстави визнання нотаріального свідоцтва недійсним.

Ключові слова: *нотаріальний процес, принципи нотаріальної діяльності, принцип законності, принцип обгрунтованості, нотаріальна діяльність, нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав.*

В статье рассматриваются и анализируются процессуально-процедурные аспекты постановления и выдачи нотариальных свидетельств, которые удостоверяют бесспорные права. Раскрыта специфика действия принципов законности и обоснованности нотариальных актов-документов в производстве по удостоверению бесспорных прав. Исходя из этого предложены основания признания нотариального свидетельства недействительным.

Ключевые слова: *нотариальный процесс, принципы нотариальной деятельности, принцип законности, принцип обоснованности, нотариальная деятельность, нотариальное производство по удостоверению бесспорных прав.*

Cherevatenko I.M. PRINCIPLE OF LEGALITY AND VALIDITY OF NOTARIAL ACTS BY CERTIFICATION OF INDISPUTABLE RIGHTS

The article deals with determination and analysis by judicially-procedural aspects of resolution and issue notarial certificates which attest of indisputable rights. Disclosed specificity of conduct principles of legality and validity of notarial acts-documents in consideration by certification of indisputable rights. Proposed grounds of invalidation of notarial certificate.

Key words: *notarial procedure, principles of notarial activity, principle of legality, principle of validity, notarial activity, notarial consideration by certification of indisputable rights.*

Постановка проблеми. Необхідність дослідження специфіки дії принципів законності та обгрунтованості нотаріальних актів зумовлена недосконалістю унормування цих питань і, як наслідок, відсутністю єдиної нотаріальної та судової практики.

Ступінь розробленості проблеми. Актуальність статті зумовлена тим, що дослідження специфіки принципів законності та обгрунтованості нотаріальних актів ніколи не були предметом самостійних наукових досліджень.

Метою статті є науково-практичний аналіз дії принципів законності та обгрунтованості нотаріальних актів-документів у провадженні щодо посвідчення безспірних прав, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення нотаріального законодавства.

Виклад основного матеріалу. Правильне розуміння (тлумачення) категорії «принцип» є важливим не тільки для з'ясування суті принципу, значення та системи принципів даної галузі права, а також для розмежування з іншими правовими явищами, такими, зокрема, як правова ідея, аксіома, правовий інститут, норма права. Сутність принципу може бути повністю з'ясована тільки у взаємозв'язку двох його сторін: об'єктивної та суб'єктивної. Об'єктивна сторона полягає у тому, що принципи права обумовлені суспільними відносинами на даному етапі розвитку суспільства та держави. Суб'єктивна сторона виявляється в усвідомленні цієї обумовленості, що виража-

ється у формулюванні принципів та має законодавче вираження [1, с. 84].

Виокремлення принципів нотаріального процесу доводить існування відповідної галузі права. Дослідження принципів нотаріальної діяльності є необхідним не тільки для розкриття більш повного прояву їх особливостей, але й для визначення специфіки подальшого правового регулювання нотаріального процесу у цілому. Принципами нотаріального процесу є закріплені законодавством основоположні засади, на яких ґрунтується вчинення нотаріальних дій. Зміст принципів та їх система зумовлені самим нотаріальним процесом, його необхідністю забезпечення виконання завдань нотаріальної діяльності та її правовою сутністю.

Розроблені у спеціальній літературі визначення принципів нотаріального процесу характеризуються певною однотайністю поглядів їх авторів. Так, деякі вчені вважають, що під принципами нотаріального процесуального права необхідно розуміти основні положення, що визначають зміст та сутність нотаріального права України, характеризують організацію та діяльність нотаріальних органів, визначають найсуттєвіші риси цієї галузі права [2, с. 17; 3, с. 14]; інші розуміють під принципами закріплені законодавством основоположні ідеї, начала, на яких базується вчинення нотаріальних дій, будується поведінка суб'єктів нотаріального права [4, с. 71]. С.Я. Фурса зазначає, що

під принципами нотаріату необхідно розуміти найважливіші прояви демократизму нашого суспільства, які служать орієнтирами побудови взаємовідносин у нотаріальному процесі та організаційній структурі нотаріату, а також вважаються базою для їх нормативного закріплення [5, с. 103]. В.В. Комаров, В.В. Баранкова визначають принципи нотаріального процесу, як найбільш загальні правові вимоги до вчинення нотаріальної діяльності, що відображають характер нотаріального провадження [6, с. 110].

Аналізуючи запропоновані визначення принципів нотаріального процесу, можна визначити подібність певних правових підходів: під принципами розуміються найбільш загальні та сталі правові вимоги, що відбивають сутність та зміст нотаріального процесу.

З'ясування проявів дії принципів нотаріального процесу у межах провадження щодо посвідчення безспірних прав є можливим при безпосередньому дослідженні їх вимог та змісту.

Передусім слід простежити специфіку змісту принципу законності. У загальному розумінні вимоги законності у нотаріальному процесі полягають у тому, що вчинення нотаріальних дій, віднесених до компетенції нотаріальних органів, може здійснюватися тільки з дотриманням чинного законодавства України. Як зазначалося у літературі, принцип законності при здійсненні нотаріальних дій необхідно розглядати у двох аспектах [7, с. 100]. По-перше, всі дії нотаріуса та інших посадових осіб повинні відповідати приписам відповідних актів, оскільки будь-яке порушення правових норм, що визначають порядок вчинення нотаріальних дій, може спричинити недійсність нотаріального акта. Наприклад, якщо нотаріус видає свідоцтво про право на спадщину за законом без перевірки існування та врахування змісту відповідного заповіту (не скасованого), то таке свідоцтво буде визнане недейсним. По-друге, у межах нотаріального процесу дотримуватися законів повинні й інші суб'єкти – фізичні та юридичні особи, що звертаються за вчиненням нотаріальних дій. У разі порушення ними вимог законності застосовується особлива правова санкція – відмова у вчиненні певної нотаріальної дії.

Висновки про те, що реалізація принципу законності вимагає дотримання закону і особами, які звертаються за вчиненням нотаріальної дії, сформульовані багатьма авторами [2, с. 18; 3, с. 15; 8, с. 92]. Поряд із цим, С.Я. Фурса вважає, що зазначена концепція на сьогодні не розкрита і суперечить головній спрямованості нотаріальної діяльності – на охорону прав юридично-необізнаних громадян, тобто апріорі вважається, що громадяни не знають закони і вимагати від них додержання вимог закону не правомірно. Єдиною умовою для нотаріуса, у разі виявлення незаконних вимог осіб, передбачена відмова у вчиненні нотаріального провадження, а у разі виявлення ознак злочину або адміністративного правопорушення в діях або документах осіб – звернення до відповідних органів для застосування необхідних заходів.

Тобто, ці правовідносини будуть виходити за межі нотаріальних і можуть кваліфікуватися за нормами кримінального, адміністративного кодексів, дія яких ґрунтується на принципі – незнання закону не звільняє від відповідальності. При цьому нотаріус має не просто відмовляти у вчиненні нотаріального провадження, а запропонувати особам, якщо це можливо, з урахуванням правової ситуації напрямки реалізації їх прав, що не суперечать вимогам закону, шляхом внесення конкретних змін до проектів договорів, наданих сторонами [5, с. 107–108].

Вважаємо, що така точка зору суперечить закріпленому у ст. ст. 4, 5, 49 Закону вимогам щодо можливості вчинення нотаріальних дій. Адже, відповідно до чинного нотаріального законодавства, якщо особа є юридично необізнаною, то нотаріус у межах своїх повноважень має спочатку надати консультацію правового характеру щодо змісту законодавства, що застосовується, змісту та наслідків вчинюваних дій, а тільки згодом або вчинити нотаріальну дію, або відмовити у її вчиненні. Дійсно, у нотаріуса є обов'язок повідомити відповідні правоохоронні органи, якщо під час вчинення нотаріальної дії нотаріусом стали відомі відомості про існування правопорушення. Але це повноваження може здійснюватися тільки після відкриття нотаріального провадження, коли нотаріус безпосередньо вивчає матеріали нотаріальної справи, більш того, його реалізацію слід розглядати, як порушення правил дотримання нотаріальної таємниці.

Проявом дії розглянутого принципу стосовно діяльності нотаріальних органів є постановлення та видача законного нотаріального акта, законність якого завжди пов'язується при цьому з дотриманням матеріальних та процесуальних норм [6, с. 111]. Вважаємо правильним твердження К.С. Юдельсона, що принцип законності у нотаріальній діяльності має матеріально-правові та процесуально-правові елементи [9, с. 9–10].

Матеріально-правовий аспект принципу законності полягає в тому, що нотаріус вчинює нотаріальні дії, керуючись правовими нормами, що регулюють певні правовідносини [10, с. 5]. Наприклад, при видачі свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя застосовуються відповідні норми Сімейного, Цивільного кодексів України. Таким чином, у нотаріальному процесі застосовуються не тільки нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють організацію та діяльність нотаріальних органів, але й матеріальне законодавство, що регулює відносини, які набувають нотаріального посвідчення при вчиненні певної нотаріальної дії.

Процесуально-правовий аспект зазначеного принципу полягає в тому, що порядок вчинення будь-якої нотаріальної дії також урегульований законодавством і має конститутивне значення для законності нотаріальних актів [10, с. 5]. Так, Закон є переважно процесуальним актом, а Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України повністю присвячений процедурній регламентації нотаріального про-

цесу. Таким чином, нотаріус, як суб'єкт нотаріального процесу, має керуватися нормами, що передбачають як загальні правила здійснення нотаріального провадження, так і спеціальний порядок вчинення певної нотаріальної дії. Нотаріальна діяльність характеризується детальною процесуальною регламентацією, і недотримання нотаріусами вимог нотаріально-процесуальних та матеріальних норм може призвести до видачі незаконного нотаріального акта-документа.

Так, ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до ОСОБА_3, третя особа – Печенізька державна нотаріальна контора Харківської області, про визнання недійсними свідоцтва про право на спадщину за заповітом та свідоцтва про право на спадщину за законом, та визнання права власності на 4/6 частини житлового будинку. Позивач обґрунтувала свої вимоги тим, що 27 червня 1994 року помер її чоловік ОСОБА_5, якому належало 4/6 частини житлового будинку. 16 вересня 2010 року їй було видано свідоцтво про право на спадщину за заповітом, з якого вбачається, що після смерті ОСОБА_5 право на 4/12 частини житлового будинку мав також її син ОСОБА_6, який помер 31.01.2010 року. Позивач 2.11.2010 року отримала свідоцтво про право на спадщину за законом, в якому вказано, що, крім неї, право на половину спадщини (4/24 частини житлового будинку), яка залишилася після смерті ОСОБА_6, має ОСОБА_3. Однак, її померлий син ОСОБА_6 спадщину після батька не прийняв, бо заяву до нотаріальної контори про прийняття спадщини не подавав і жив на день смерті батька у м. Луганську, протягом шести місяців із дня відкриття спадщини в спадковому будинку не проживав, був зареєстрований там лише через 8,5 місяців після смерті батька, тобто фактично не вступив в управління або володіння спадковим майном. Відповідач позов визнав у повному обсязі. Судом було встановлено, що відповідно до свідоцтва про право на спадщину за заповітом право на 4/12 частини житлового будинку, що залишився після смерті ОСОБА_5, має його дружина ОСОБА_1 і на 4/12 частини – його син ОСОБА_6, який помер 31.01.2010 року. Дане свідоцтво було видано позивачці. ОСОБА_6 свідоцтво про право на спадщину на 4/12 частки житлового будинку не було видано, 1/2 частка спадкового майна залишилася за ним відкритою. Після смерті ОСОБА_6 державним нотаріусом ОСОБА_2 державної нотаріальної контори були видані свідоцтва про право на спадщину за законом ОСОБА_1 та ОСОБА_3 у рівних частках. Судом була встановлена відсутність відповідної заяви ОСОБА_6 про прийняття спадщини, а також відсутність у матеріалах спадкової справи будь-яких даних, які б свідчили про фактичне прийняття ним спадщини. Твердження позивачки про те, що ОСОБА_6 був зареєстрований лише 14.03.1995 р., тобто через 8,5 місяців після смерті батька, підтверджується випискою з домової книги з відповідною відміткою про це. Рішенням Печенізького районного суду Харківської області від 6.08.2012 р. позовні вимоги були задоволені у повному обсязі [11].

Ухвалюючи рішення, суд виходив з того, що нотаріусом під час видачі свідоцтва про право на спадщину було порушено вимоги закону. Дійсно, у даному випадку йдеться про порушення вимог принципу законності і у матеріально-правовому, і у процесуально-правовому аспекті. Видаючи свідоцтво про право на спадщину за заповітом після смерті ОСОБА_5, нотаріус неправильно визначив склад спадкового майна, не врахувавши, що інший спадкоємець не скористався своїм правом на прийняття спадщини у порядку, визначеному законом. Попри це частка у майні, на яку не претендував ОСОБА_6, безпідставно була залишена відкритою і не включена нотаріусом до свідоцтва, виданого позивачці, що було порушенням норм матеріального та процесуального законодавства (ст. ст. 1268–1270, 1272, 1296–1297 ЦК, ст. ст. 66–67, 69 Закону, п. 1.2, 2.1, 3.1–3.3, 3.11, 3.13, 3.15, 3.18–3.24 Порядку). Таким чином, нотаріус мав видати спадкоємцю, який прийняв спадщину у встановленому порядку (ОСОБА_1), свідоцтво про право власності на все спадкове майно. У подальшому недотримання вимог законності при вчиненні цієї нотаріальної дії призвело до порушення вимог зазначеного принципу в межах наступної нотаріальної дії щодо видачі свідоцтва про право на спадщину спадкоємцям після смерті спадкодавця ОСОБА_6. Свідоцтво про право власності на спадкове майно на ім'я ОСОБА_3 також було видане із порушенням вимог матеріального закону, оскільки спадкодавець ОСОБА_6 права власності на зазначене майно не набував.

Розглянуте судове рішення дає можливість простежити дію принципу законності в межах провадження щодо посвідчення безспірних прав. Недотримання спеціальних правил вчинення нотаріальної дії щодо видачі свідоцтва про право на спадщину та порушення норм матеріального права стало підставою для скасування нотаріального акта-документа через його незаконність. Отже, дотримання вимог принципу законності в межах даного виду провадження означає обов'язок нотаріуса правильно застосувати норми матеріального права та дотримуватися приписів закону щодо процедури вчинення нотаріальних дій. Виконання таких обов'язків забезпечує можливість належної реалізації правового інтересу осіб, що звертаються до нотаріуса, охорону їх безспірного права власності, дотримання їх процесуальних прав як учасників нотаріальної дії та унеможливує порушення їх прав на майбутнє.

Вважаємо, що існує необхідність визначення та закріплення у нотаріальному законодавстві підстав визнання недійсними свідоцтв, постановлених у межах провадження щодо посвідчення безспірних прав, адже для заінтересованих осіб існує можливість перевірки дотримання нотаріальними органами принципу законності через оскарження таких дій до суду (ст. 50 Закону), але не визначені підстави для такого звернення і прийняття відповідного рішення судом.

Підставами для визнання нотаріального свідоцтва недійсним є незаконність і необґрунтованість відповідного нотаріального ак-

та-документа. Під незаконністю слід розуміти недотримання вимог матеріального та (або) процесуального законодавства. При цьому недотримання вимог матеріального законодавства може проявлятися у неправильному застосуванні норм матеріального права, на підставі яких видається свідоцтво. Недотримання вимог процесуального законодавства проявляється у порушенні норм, що регулюють порядок вчинення нотаріальних дій, а саме, закріплюють загальні та (або) спеціальні правила відповідної нотаріальної дії.

Дійсно, при вчиненні нотаріальних дій та постановленні нотаріальних актів-документів нотаріус може допустити помилку, неточність у застосуванні норм матеріального та процесуального права. Їх можна вважати порушеними, якщо неправильно застосована(і) норма(и) права, яка поширюється на правовідносини, що набувають нотаріального оформлення, або якщо не були застосована(і) норма(и) права, що підлягали застосуванню.

Так, ОСОБА_1 звернулася з апеляційною скаргою на рішення Кузнецовського міського суду Рівненської області від 28 вересня 2007 року в справі за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до ОСОБА_3 про визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним, визнання права на успадкування майна та визнання права власності на спадкове майно, що була розглянута колегією суддів судової палати у цивільних справах апеляційного суду Рівненської області 11 грудня 2007 року. Позивачка (апелянт у справі), обґрунтовуючи свою скаргу, зазначила: про смерть батька їй стало відомо лише у квітні 2007 року, а тому право на прийняття спадщини у неї виникло з дня отримання інформації про смерть батька. При ухваленні рішення судом першої інстанції не було враховано, що при видачі свідоцтва про право на спадщину відповідачу державним нотаріусом були порушені вимоги щодо встановлення та перевірки місця відкриття спадщини, необхідності повідомлення через оголошення у пресі про факт відкриття спадкової справи після смерті ОСОБА_4 тих спадкоємців (позивачів), про яких існували відомості у матеріалах нотаріальної справи, невиконання вимоги щодо строку для прийняття спадщини. Апеляційним судом було встановлено, що позивачки є дочками померлого ОСОБА_4 і являються спадкоємцями першої черги за законом. ОСОБА_3, брат померлого, 6 квітня 2006 року звернувся до нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини та повідомив нотаріуса про наявність спадкоємців першої черги – двох дочок ОСОБА_4, але їх прізвища та місце проживання йому не відомо. Проте нотаріус, маючи достовірні відомості про наявність спадкоємців першої черги за законом, не виконав вимог нотаріального законодавства, щодо публічного оголошення у пресі про відкриття спадщини. Згідно ч. 2 ст. 1270 ЦК, якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття. Якщо строк, що залишився, мен-

ший, ніж три місяці, він подовжується до трьох місяців. Рішенням суду апеляційна скарга була задоволена частково. Свідоцтво про право на спадщину від 3 травня 2006 року, видане державним нотаріусом Кузнецовської державної нотаріальної контори, визнано недійсним, оскільки не було дотримано вимог ст. 1270 ЦК щодо подовження строку для прийняття спадщини до трьох місяців для спадкоємця другої черги. Позовні вимоги в частині визнання права на успадкування майна та визнання права власності на спадкове майно задоволенню не підлягають, адже із матеріалів справи вбачається, що позивачі пропустили строк на прийняття спадщини і питання про подовження строку на прийняття спадщини у встановленому законом порядку не ставили, а тому ці вимоги є передчасними і не можуть бути вирішеними як судом першої інстанції, так і апеляційним судом [12].

У даному випадку підставами визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним стало недотримання норм матеріального права, позаяк судом встановлено порушення вимог ч. 2 ст. 1270 ЦК, відповідно до якої строк для прийняття спадщини спадкоємцем другої черги мав становити три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття.

Ще однією самостійною підставою визнання недійсними свідоцтв, постановлених у межах провадження щодо посвідчення безспірних прав, є необґрунтованість нотаріального акта, як прояв порушення вимог іншого принципу нотаріального процесу – принципу обґрунтованості нотаріальних актів. За змістом зазначеного принципу постановлені нотаріальні акти мають ґрунтуватися на дійсних обставинах та фактах, підтверджених необхідними відомостями й документами. Реалізація цього принципу забезпечується дотриманням такого процесуального порядку вчинення нотаріальних дій, що зумовлює відповідність висновків, викладених у нотаріальних актах-документах, обставинам нотаріальної справи. Так, для видачі свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя нотаріус має витребувати документи, які б посвідчували наявність шлюбних відносин, документи про право власності на нерухоме майно, що визначають власником подружжя або одного з подружжя, факт набуття цього майна у період шлюбу та ін. Потім надані документи оцінюються нотаріусом на предмет їх вірогідності, належності та допустимості. Нотаріус повинен перевірити: дійсність документів (чи не втратили вони юридичну силу), наприклад, чи існує заповіт, а також, чи не скасований або не змінений він; дотримання форми викладення документів, що передбачена законодавством, їх справжність тощо. Кожен юридичний факт, що має значення для вчинення нотаріальної дії, має бути підтверджений відповідними документами-доказами, коло яких передбачене нотаріальним законодавством. Якщо у наданих документах-доказах містяться суперечливі дані (відомості), то нотаріус живає заходів до з'ясування справжнього стану. Коли ж справжність документа-доказу викликає у нотаріуса

певні сумніви, він має право направити його на експертизу до експертної установи.

При такому підході до перевірки фактів, що мають юридичне значення, нотаріальні документи відображатимуть дійсні правовідносини, що виникли за участю заінтересованих осіб, які звернулися до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії. Вимоги принципу обґрунтованості в межах провадження щодо посвідчення безспірних прав відтворюють якісну характеристику як нотаріального акта-документа – відповідного свідоцтва, так і нотаріальної діяльності взагалі.

Як уже зазначалося, порушення вимог обґрунтованості призводить до скасування нотаріального акта. Підставою для визнання нотаріального свідоцтва недійсним є його необґрунтованість, що проявляється у неповному з'ясуванні обставин нотаріальної справи, їх недоведеності, а також у невідповідності змісту нотаріального свідоцтва обставинам нотаріальної справи.

До обставин, які мають значення для справи, належать юридичні факти, що підлягають встановленню нотаріусом для вчинення певної нотаріальної дії. Встановлені нотаріусом обставини мають бути обґрунтовані лише тими документами-доказами, що отримані від заінтересованих осіб або витребувані від фізичних або юридичних осіб у передбачених законом випадках й перевірені в межах конкретної нотаріальної справи. Обґрунтованість нотаріального свідоцтва проявляється у відповідності змісту нотаріального акта-документа дійсним обставинам справи, правам й обов'язкам заінтересованих осіб. Відтак, нотаріус зобов'язаний повно встановити всі обставини, що мають юридичне значення для певної нотаріальної справи.

Так, ОСОБА_4 звернулася з позовом до ОСОБА_5, ОСОБА_3 про встановлення факту прийняття спадщини, визнання права власності на спадкове майно, визнання свідоцтва про право на спадщину частково недійсними. Позивачем було зазначено, що після смерті її батька ОСОБА_6, відкрилась спадщина на належне йому майно у вигляді 1/2 ідеальної частини квартири, яку вона прийняла, забравши ощадні книжки на грошові вклади батька протягом шести місяців із дня смерті. Спадкоємцем іншої частини спадкового майна є її брат ОСОБА_3, який отримав свідоцтво про право на спадщину за законом на все спадкове майно. Згодом померла їхня мати ОСОБА_7, після смерті якої відкрилась спадщина у вигляді 1/2 частини квартири. Після смерті матері позивачка вчасно звернулася до нотаріальної контори з заявою про прийняття спадщини, однак відповідачеві помилково було видано свідоцтво про право на спадщину на все спадкове майно. Судом було встановлено, що після смерті ОСОБА_6, ОСОБА_7 прийняла спадщину на підставі ч. 3 ст. 1268 ЦК, відповідач шляхом подачі заяви та отримання свідоцтва про право на спадщину, позивач безпосередньо після смерті батька прийняла у фактичне володіння частину майна померлого. Після смерті матері сторін у встановлений законом строк позивач й відповідач подали заяви про прийняття спадщини, за якими помилково

було заведено дві спадкові справи: № 512 та № 675. Не виявивши вчасно помилку, державний нотаріус Попільнянської державної нотаріальної контори видав свідоцтво на все спадкове майно, що залишилось після смерті ОСОБА_3, її синів – відповідачеві у справі. Відповідач у добровільному порядку внести зміни до отриманого свідоцтва відмовився, через що позивачеві було відмовлено у видачі свідоцтва про право на спадщину. Рішенням Коростенського міськрайонного суду від 8.10.2007 р. позов ОСОБА_4 до ОСОБА_3 задоволено частково. Встановлено факт прийняття ОСОБА_4 спадщини після смерті ОСОБА_3, визнано за нею право власності на 1/6 ідеальної частини квартири, на 1/2 грошового вкладу з процентами та компенсаціями на рахунку Коростенського відділення ВАТ «Державний банк Україна», відкритий на ім'я ОСОБА_3. Визнано частково недійсним свідоцтво про право власності на спадщину за законом, видане 31.05.2006 р. шляхом внесення змін щодо зменшення частки ОСОБА_3 у спадщині після смерті ОСОБА_6. Визнано частково недійсним свідоцтво про право власності на спадщину за законом, видане 20.03.2007 р. шляхом внесення змін щодо зменшення частки ОСОБА_3 у спадщині з однієї цілої до 1/2 спадкового майна. В решті позовних вимог відмовлено за безпідставністю [13].

Аналізуючи це рішення, можна зробити висновки, що недотримання нотаріусом вимог принципу обґрунтованості стало підставою звернення до суду заінтересованої особи для визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину. У першій нотаріальній справі жоден зі спадкоємців, які вступили у спадщину у встановлений законом строк та у встановленому порядку, від спадщини не відмовився, тому зміст свідоцтва, виданого ОСОБА_3, не відповідає дійсним обставинам справи. У другій нотаріальній справі взагалі були порушені спеціальні правила видачі свідоцтва про право на спадщину, адже помилково було заведено дві спадкові справи після смерті одного спадкодавця, що призвело до видачі необґрунтованого свідоцтва.

Отже, невстановлення нотаріусом будь-якого факту в межах нотаріальної справи щодо посвідчення безспірних прав є підставою до визнання такого свідоцтва недійсним внаслідок його необґрунтованості.

Висновки. Таким чином, ґрунтуючись на основних положеннях теорії нотаріального процесу, досліджено специфіку дії принципів у нотаріальному провадженні щодо посвідчення безспірних прав. Дослідження означених проблем дозволило виокремити такі підстави для визнання недійсним нотаріального свідоцтва при посвідченні безспірних прав, як незаконність та необґрунтованість нотаріальних актів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сахнова Т.В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т.В. Сахнова. – М.: Волтерс Клувер, 2008. – 696 с.
2. Радзівська Л.К. Нотаріат в Україні: навч. посіб. / Л.К. Радзівська, С.Г. Пасічник. – Київ: Юрінком Інтер, 2000. – 528 с.

3. Медвідь М.Ф. Нотаріальний процес в Україні : навч. посіб. / М.Ф. Медвідь, В.Ф. Усенко, Я.Ф. Медвідь; за ред. Ф.М. Медвідя. – Київ : Атіка, 2006. – 324 с.

4. Черемных И.Г. Нотариат и нотариальное право России : учеб. пособие / И.Г. Черемных ; под ред. Г.Г. Черемных. – М. : Эксмо, 2007. – 272 с.

5. Фурса С.Я. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / С.Я. Фурса ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2003. – 426 с.

6. Нотаріат в Україні : підручник / М-во освіти і науки України ; за ред. В.В. Комарова. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

7. Комаров В.В. Нотаріат в Україні : підручник / В.В. Комаров, В.В. Баранкова ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Харків : Право, 2011. – 384 с.

8. Комаров В.В. Нотариат и нотариальный процесс : учеб. / В.В. Комаров, В.В. Баранкова. – Харьков : Консум, 1999. – 239 с.

9. Юдельсон К.С. Принципы деятельности советского нотариата / К.С. Юдельсон // Советская юстиция. – 1975. – № 3. – С. 9–10.

10. Комаров В.В. Принципи нотаріального процесу / В.В. Комаров // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2003. – № 1. – С. 5–8.

11. Рішення Печенізького районного суду Харківської області – [Електронний ресурс] : справа № 2031/2-96/11 від 6 серп. 2012 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/26718453> (дата звернення: 06.12.2014). – Заголовок з екрана.

12. Рішення колегії суддів судової палати у цивільних справах апеляційного суду Рівненської області – [Електронний ресурс] : справа № 22-1304/2007 р. від 11 груд. 2007 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1216666> (дата звернення: 06.12.2014). – Заголовок з екрана.

13. Рішення Коростенського міськрайонного суду Житомирської області. – [Електронний ресурс] : справа № 2-1118/07 від 8 жовт. 2007 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3857685> (дата звернення: 06.12.2014). – Заголовок з екрана.